

Nr 151.

Av herr **Werner m. fl.**, *angående viss förhöjning av normalpriserna på brännved m. m.*

Under de gångna krigsåren har folkhushållets eller närmare bestämt städernas och industrins behov av bränsle ställt stora krav på landets skogsägare. Under ogynnsamma förhållanden, med nästan ständigt brist på arbetskraft, ha skogsägarna — i särskilt hög grad de enskilda — dock hittills lojalt fyllt de krav som samhället ställt på dem utan att den av statsmakterna antagna tvångsavverkningslagen i egentlig mening behövt träda i tillämpning. De vedmängder som under de fem à sex krigsåren uttagits ur de svenska skogarna torde sammanlagt utgöra cirka 200 milj. kbm. Denna prestation, särskilt i betraktande av dess avgörande betydelse för näringslivets och kommunikationsväsendets funktion samt för tillgodoseende av medborgarnas nödvändiga behov, bör tillvinna sig respekt och erkänsla.

De av staten fastställda producentpriserna, vilka i stort sett variera mellan kr. 6: — per kbm för sekunda ved till kr. 12: 50 för prima björkved vid bilväg, utgöra skogsägarens ersättning för såväl själva skogsvärdet som även för utstämplings- och upphuggningskostnad, framforsling, sortering, uppläggning och lagring vid bilväg, samt slutligen uppmätning, med därvid ofta nedsatta kubvärden.

Dessa priser ha visat sig vara låga och för skogsägarna ogynnsamma i betraktande av att produktionskostnaderna i vissa fall inte ens täckts av normalpriset.

De tyngande priser konsumenten fått betala ha i regel tillkommit genom dyrbara bil- och järnvägsfrakter samt höga distributionskostnader inom själva konsumtionsområdet, vilka ofta mer än fördubblat producentpriset. Till skogsägarnas heder kan konstateras att de och deras föreningar hittills lojalt följt de av staten fastställda normalpriserna.

Under de tre à fyra år som nu rådande normalpriser gällt ha emellertid de egentliga produktionskostnaderna visat en stadig stegring, beroende dels på en betydande uppgång i själva arbetslönerna för såväl huggning som framkörning, dels ock därpå att den närbelägna och tätare vedskogen nu i stor utsträckning är uthuggen och att upphuggning och framforsling av gles och avlägset belägen vedskog ovillkorligen nu måste medföra ökade arbetsomkostnader, om arbetaren skall kunna erhålla skälig lön för sitt arbete.

Vid tiden för normalprisernas tillkomst betingade huggningen något omkring kr. 2:75 à 3:— per kbm och det var då möjligt att erhålla arbetskraft till avtalsenliga priser. Nu däremot finns ingen möjlighet att uppbringa erforderlig arbetskraft till de avtalsenligt fastställda priserna, i varje fall icke för de enskilda skogsägarna. Själva huggningskostnaderna kan nu i medeltal icke beräknas till lägre än kr. 3:50 à 4:— per kbm och i vissa fall har huggningspriser betingats på över kr. 4:— à 4:50. Samtidigt har körnings-, sorterings- och uppläggningskostnaderna visat en kraftigt stigande kurva, oberäknat att de längre avstånden och den glesare vedfångsten ytterligare måste fördyra transporten. Läget är nu sådant att de lättillgängliga vedförråden äro uthuggna och att de glesa otillgängliga vedskogar som finnas kvar ofta bortom ofrusna myrmarker och i meterdjup snö, ovillkorligen kräva ökade omkostnader för att kunna utnyttjas till bränsle.

Den optimism rörande bränsleförsörjningen som under de två senaste åren tagit sig olika uttryck från bränslemyndigheternas sida synes ådagalägga en viss brist på ett riktigt bedömande av det verkliga läget. Vid 1943 års riksdag upphävdes sålunda på förslag av det dåvarande för bränsleförsörjningen ansvariga statsrådet det väsentliga i den dittills gällande statsgarantien för vedinlösen, och skogsägaren ställdes inför utsikten att vid ökad kolimport själv få bära avverkningsrisken. Produktionsplikten, om vilken olika meningar kunna råda har sedermera slopats. Vid sitt övertagande av annan departementsbefattning på senhösten 1944 skildrade samma statsråd läget i mycket ljusa färger.

Det väcker därför hos skogsägarna en viss förvåning och bekymmer då nu ifrågasättes ett återinförande av tvångsavverkningslagen, utan att tillsynes en nödig anpassning till de inträdda förändrade förhållandena sker eller att nödig hänsyn tages till verproducentens obestridliga rättvisekrav.

Här ovan har påvisats hurusom redan hittills uttagits cirka 200 milj. kbm brännved. Vad som efter denna utgallring nu återstår är ett ofta utglesnat bestånd av växtkraftigt kvalitativt högvärdigt virke eller det skogliga produktionskapital ur vilket skogsägaren måste erhålla nödig förräntning för såväl nedlagt förvärvskapital som ock för nu väsentligt höjda taxeringsvärden å skogen. Ur rent skogsvårdande och nationalekonomisk synpunkt måste detta skogliga kapital vårdas och bevaras.

Vid ett osmidigt ikraftträdande av den förra tvångsavverkningslagen synes följden bli den att skogsägarna i stor utsträckning tvingas att nedavverka av dessa värdefulla bestånd för att därigenom fylla sin ålagda leveransplikt. Vid en oförändrad tillämpning av normalpriserna på brännved huggen ur dessa sortiment skulle skogsägaren tillfogas en lika kännbar som orättmätig förlust.

Om man jämför med de av statsmakterna sedan tre år tillbaka god-

kända priserna på pappersved, exempelvis vid vattendrag i vissa delar av Mellansverige, så utgöra dessa för eng. kbf, för sulfitved 72 öre och för sulfatved 64 öre eller resp. 20:60 à 18 kronor per kbm. Beräknas driftskostnaderna till cirka 25 öre per kbf så återstår ett rotvärde netto, lågt räknat, av resp. 47 och 39 öre per kbf. Vid nedhuggning till brännved av samma sortiment utvinnes ett normalpris vid bilväg av kr. 8:50 till 10:50 för kbm löst mått, motsvarande 24 eng. kbf fast mått. Om man från ett härur framräknat medelpris av högst kr. 9:50 per kbm avräknar huggningskostnaden med kr. 3:50 à 4 samt körningen kr. 2:50 och 3:50 per kbm, ofta däröver, så återstår ett pris varierande omkring 2 och 3 kronor kbm löst mått i rotvärde eller mellan cirka 8 till 12 öre per eng. kbf fast mått, i stället för de resp. 47 och 39 öre per kbf som skogsägaren skulle ha erhållit om denne fått levererat virket i rätt sortiment. Ännu mer betydande blir förlusten om timmersortiment ur löv- eller barrskog måste tillgripas.

Tvångsåläggandet skulle alltså för skogsägaren innebära en förlust av större delen av det till ved nedhuggna värdefullare virkets rotvärde, och i vissa fall medföra en total förlust. Härtill kommer den ännu allvarligare skada, som spolierandet av ett räntabelt skogskapital innebär. Ett dylikt ingrepp mot skogsägaren kan icke vara förenligt med rättvisa eller rimlighet. Det bör icke förekomma att mitt under fred och i ett ekonomiskt välordnat rättssamhälle avkräva speciellt skogsägarna en dylik uppoffring. Detta torde ej heller vara avsett men kan lätt bli en oundviklig följd i allför många fall om icke förhållandet redan vid tvångslagens eventuella ikraftsättande beaktas. Enligt förfogandelagens grundprincip skall den som lider intrång i sin rätt erhålla full ersättning för intrånget, men härvid kan befaras att ersättningskravet komme att studsas emot det fastställda vedpriset och förlusten följaktligen få bäras av skogsägaren ensam. Detta kan icke vara riktigt.

Om icke förbättrade importmöjligheter öppna sig under den närmaste tiden torde en ökad vedavverkning vara ofrånkomlig. De nu otillräckliga vedavverkningarna bero väsentligen, såsom antytts, på att de lättillgängliga vedförråden äro uthuggna, på att brist råder på arbetskraft och slutligen på en osedvanligt ihållande nederbörd i ofrusen och oframkomlig skogsmark. Situationen kräver nu mera av förståelse, stimulans och stöd från statsmakternas sida än tillämpningen av mer eller mindre rigorösa tvångslagar. Den omtalade vedtröttheten kan eljest lätt visa sig vara mer än ett slagord.

Här exemplifieras nu ett konfliktläge mellan löne- och prisstopp där det höjda löneläget omöjligen kan inrymmas inom ramen av det hittills för producenten gällande normalpriset. En höjning av normalpriserna som väl täcker de högre avverkningskostnaderna är därför, för såvitt situationen skall kunna bemästras, ofrånkomlig.

Svårigheterna koncentreras nu i hög grad kring arbetskraftproblemet och priset på denna arbetskraft. De försök, som gjorts med de s. k. riksarbetslagen, kan icke sägas ha varit allt igenom gynnsamma. Enligt de uppgifter, som lämnades i riksdagen av statsrådet och chefen för socialdepartementet i proposition nr 283 vid 1943 års riksdag, varierade merkostnaden för denna form av vedhuggning mellan kr. 3:08 och 4:65 per kbm. Lägges här till det normala avtalspriset, cirka 3 kronor per kbm så kostade denna krisåtgärd i fråga om huggningen från 6 till 8 kronor per kbm. Exempel på ännu högre huggningskostnad bevaras i troget minne i skogsbygderna i de fall då vederbörande riksarbetare uppbar betydande familjebidrag å dyrort, utrustades med reskassa, verktyg och kläder, barack med kocka etc. och samtidigt på grund av ovana eller ovilja presterade ett dåligt eller kortvarigt arbetsresultat. Den kvarstående olägenheten av detta system blev dock den att den permanenta skogsarbetarstammen i stor utsträckning sökte sig bort från skogen då den fann sig på detta sätt missgynnad och bortglömd.

Exemplet manar icke till efterföljd. Men om någon form av arbetsplikt måste tillgripas, så bör det förutsättas att den med samma arbete sysselsatta arbetskraften behandlas i lönehänseende likformigt. Säkert skulle vedhuggningsfrågan ha löst sig av sig själv om endast en del av de statliga kostnaderna för riksarbetslagen ävensom för 1943 års värnpliktiga betalats ut i form av någon tilläggspremie åt de vana skogsarbetarna, vilka då kanske stannat kvar vid sitt arbete mera än vad som nu skett, till förmån för hela folkhushållet.

Vid omprövning av bränslefrågan bör tillses att avverkningsplikten avväges och fullgöres i förhållande till befintlig skogstillgång och övriga möjligheter samt att det allmännas och bolagens skogar träffas av avverkningsplikten i minst lika hög grad som de mindre skogsägarna vilkas beroende av sin skogstillgång är ojämförligt större. Det torde med fog kunna göras gällande att de enskilda skogsägarna hittills fyllt sin leveransplikt i större utsträckning än förberörda större skogsägarekategorier.

Inför det skärpta och ovissa bränsleläget, med de allvarliga konsekvenser som detta kan medföra för hela samhällslivet och inför de eventuella åtgärder, vilka torde vara avsedda att vidtagas inom närmaste tiden, ha vi icke kunnat underlåta att underställa ovan anförda spörsmål riksdagens prövning.

Med hänvisning till det anförda få vi därför hemställa,

att riksdagen måtte besluta att därest avverkningsstväng ålägges skogsägarna, dessa icke må i annat fall än då nödigt bränsle icke på annat sätt kan anskaffas, åläggas sådan avverkningsplikt som kan äventyra deras produktiva skogs-kapital eller stå i strid mot god skogsvård;

att vid utstämpling av brännved av kvalitativt bättre virke skogsägaren må garanteras det pris för virket, vilket han vid normalt sortimentsuttag skulle efter i orten gängse pris kunna utvinna;

att i händelse av tvångsavverkning i strid mot god skogshushållning eller skogsvård skogsägaren måtte hållas helt och i alla avseenden skadeslös;

att normalpriserna på brännved måtte höjas emotsvarande dels den höjning som vedavverkningskostnaderna undergått sedan år 1942, lågt räknat med 1 krona per kbm, dels ock, vid glesa och avlägsna avverkningar, därutöver med ett sådant svårighetstillägg att skogsägaren alltid bibehålles vid ett skäligt rotvärde för den avverkade skogen.

Stockholm den 20 januari 1945.

Osc. Werner.

Ivar Pettersson
i Rosta.

Lars E. Andersson,
Hedensbyn.

Ivar Johansson
i Mysinge.

G. Hedlund.

P. J. Edberg.

Sven Vigelsbo.

Hj. R. Nilson
i Spånstad.

Erik Pettersson
i Ersbacken.

Arvid Jonsson.

Per Persson,
Norrby.

Harald Andersson
i Dunker.